

الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی

لاله شکور شهابی^{۱*}، علی خورسندی طاسکوه^۲، سعید غیائی ندوشن^۳، عباس عباس پور^۴، سید هادیمرجائی^۵

چکیده

زمینه و هدف: دانشگاه پژوهی فرآیند نظام‌یافته پژوهش‌ها و ارزشیابی‌های منظم در یک دانشگاه است که به‌منظور پشتیبانی از سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری راهبردی و عملیاتی در راستای اعمال مدیریت دانش محور در نظر گرفته می‌شود. هدف از این پژوهش طراحی الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی است.

روش بررسی: هدف پژوهش حاضر ارائه و طراحی الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی است و در حیطه تحقیقات کاربردی طبقه‌بندی می‌شود. داده‌های موردنیاز از طریق بررسی اسناد دفاتر دانشگاه پژوهی دانشگاه‌های معتبر دنیا، متون، گزارش‌های علمی و شرح وظایف رسمی دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی جمع‌آوری شده‌اند. نحوه گردآوری داده‌های موردنیاز در زمره «تحقیق کیفی اکتشافی» با داده‌هایی از نوع کیفی است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل صاحب‌نظران و خبرگان دانشگاهی هستند که از موضوع شناخت کافی داشته‌اند. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش اشتراک و کوربین (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) انجام شده است.

یافته‌ها: از تجزیه و تحلیل داده‌ها و مصاحبه‌های انجام‌گرفته شش بُعد اصلی در حوزه دانشگاه پژوهی به دست آمد،

همچنین ۲۸ مؤلفه استخراج شد و جمع‌بندی نتایج انجام گرفت.

نتیجه‌گیری: آموزش عالی سیستم پیچیده‌ای است که با تاریخچه‌های فرهنگی متفاوت، رشته‌های متنوع و عدم توازن منابع در نظام‌های آموزشی مختلف روبرو است. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده عدم کارآمدی سیاست‌های یکدست در زمینه آموزش عالی برای همه است؛ بنابراین سیاست‌ها باید به این تفاوت‌ها سازگار شوند. دانشگاه پژوهی یک مکانیزم، برای تمرکز و تسهیل جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها به‌منظور ارتقای تصمیم‌گیری در دانشگاه‌های ایرانی است.

کلمات کلیدی: آموزش عالی، دانشگاه پژوهی، دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری، مدیریت آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. I.shahabi2009@gmail.com

۲. دانشیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. khorsandi@gmail.com

۳. دانشیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. ghiasi.saeed@gmail.com

۴. استاد، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. abbaspour1386@gmail.com

۵. استادیار، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران. hdmrjaie@gmail.com

مقدمه

آموزش عالی یکی از فراگیرترین بخش‌های جامعه است؛ با این حال، ساختارها، برنامه‌های درسی، محورهای آموزشی و حاکمیت و سازمان‌دهی آن بسیار متفاوت است و ریشه در ابعاد ملی، فرهنگی و سیاسی جامعه دارد. این امر دربارهٔ تحقیق در آموزش عالی مصداق بیشتری دارد، در بسیاری از کشورها، آمارها به صورت کلی است و گزارش‌های کارشناسان همیشه درست نیست، اما در برخی از کشورها نیز مؤسسات و سازمان‌های دخیل در آموزش عالی واحدهایی ایجاد کرده‌اند که مسئول جمع‌آوری و تحقیق سیستماتیک اطلاعات در آموزش عالی هستند که تحقیق در آموزش عالی یکی از ویژگی‌های ثابت تحقیقات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی و اجتماعی است (۱). سال‌های متمادی است که واحد دانشگاه‌پژوهی^۱ در اغلب دانشگاه‌های معتبر جهان، با هدف تصمیم‌سازی و انجام مطالعات و پژوهش‌های گسترده، به منظور تأمین اطلاعات مورد نیاز مدیران دانشگاهی برای اتخاذ تصمیمات اثربخش و همچنین آسیب‌شناسی، مسئله‌گشایی و اطمینان از عملکرد بهینه بخش‌های مختلف دانشگاه (۲) و در راستای ارتقاء کیفیت کار کردها، فرآیندها و خروجی‌های این نهاد تأثیرگذار در جامعه ایجاد شده و توسعه یافته است. در حال حاضر، این واحد یکی از ارکان اصلی دانشگاه‌های پیشرو محسوب می‌شود و عهده‌دار وظایف متعددی نظیر مشاوره در فرآیند سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مبتنی بر پژوهش و تهیه گزارش‌های مربوط به تحلیل وضعیت دانشجویان، اعضای هیئت‌علمی و کارکنان دانشگاه و سایر موارد مشابه است (۳). چنانچه دانشگاه به‌مثابهٔ کانون اندیشه‌پردازی و خردورزی در جامعه ایجاد شود، دانشگاه‌پژوهی کانون تصمیم‌سازی و هوش سازمانی در دانشگاه محسوب خواهد شد، در حقیقت نقش دانشگاه‌پژوهی در فرآیند تصمیم‌سازی در دانشگاه شامل تبدیل داده، اطلاعات، خرد مدیریتی و همچنین خط‌مشی‌های اجرایی است (۳). در مقام مقایسه می‌توان گفت، دانشگاه کانون اندیشه‌ورزی است، ولی دانشگاه‌پژوهی کانون

تصمیم‌سازی دانشگاهی است و نقش دانشگاه‌پژوهی در این تصمیم‌سازی در حیطهٔ تبدیل داده‌ها و خرد مدیریتی است (۴). امروزه در دنیا، دفاتر دانشگاه‌پژوهی در واقع تکیه‌گاه دانشگاه محسوب می‌شوند که تحقیقات ارزشمند خود را در آن به نمایش می‌گذارند و برنامه‌ها، پروژه‌ها و ابتکاراتی برای طیف وسیعی از مخاطبان جهانی ارائه می‌کنند. دفاتر دانشگاه‌پژوهی دسترسی یکپارچه به اسناد را ارائه می‌دهند و علایق تحقیقاتی گذشته و حال حاضر دانشگاه و همچنین اهداف تحقیقاتی آیندهٔ آن را منعکس می‌کنند که انتشارات محققان معاصر و آینده و همچنین سایر متخصصان، مانند سیاست‌گذاران و مددکاران اجتماعی، را قابل‌استفاده‌تر می‌کند (۵).

اگرچه بیش از ۵۰ سال است که دانشگاه‌پژوهی به ویژگی بارز آموزش عالی در ایالات متحده تبدیل شده است، اما این تخصص در دیگر کشورها و مناطق جهان چندان شناخته نشده است. همچنین در حالی که این دفاتر سال‌ها پیش در دانشگاه‌های جهان ایجاد شده‌اند، هنوز در دانشگاه‌های ایران اقدامی جدی در این خصوص صورت نگرفته است و تصمیم‌گیری‌ها در بسیاری از دانشگاه‌های کشور همچنان به روش سنتی صورت می‌گیرد. پژوهش‌های علمی در تصمیمات دانشگاهی و جلوگیری از تصمیمات سلیقه‌ای و احساسی، ضرورت توجه به فرآیند تصمیم‌گیری و ایجاد دفتر تحقیقات نهادی یا به عبارتی «دفتر دانشگاه‌پژوهی» بیش‌ازپیش احساس می‌شود (۶). نورشاهی (۱۳۸۴) در پنجاه و دومین نشست رؤسای دانشگاه‌ها، گزارشی را با عنوان «مقایسه تجربه‌های دانشگاه‌پژوهی در دانشگاه‌های ایران و آمریکا» ارائه کرد که در آن تجربه‌های مشابه دانشگاه‌پژوهی در چند دانشگاه ایران با تجربه‌های واقعی این واحد در شش دانشگاه آمریکایی مورد مقایسه قرار گرفت. اهم نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که تفاوت چشمگیری در شمول و جامعیت فعالیت‌های دانشگاه‌پژوهی میان دانشگاه‌های ایران و آمریکا وجود دارد و فعالیت‌های دانشگاه‌پژوهی در ایران تنها در سطح تولید داده، اطلاعات و ترویج آن باقی مانده است و به سطوح عمیق‌تر آن، یعنی تبدیل داده و اطلاعات به

1. The Office of Institutional Research.

دانش، وارد نشده است (۷). براین اساس، این پژوهش با طرح سه سؤال سعی در شناخت مفاهیم اصلی و مؤلفه‌های دانشگاه پژوهی و تبیین الگوی دانشگاه پژوهی برای دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی کرده است.

سؤال اول: مؤلفه‌های دانشگاه پژوهی بر اساس دریافت صاحب‌نظران و اسناد دفاتر دانشگاه پژوهی کدام‌اند؟

سؤال دوم: مقوله‌های همسان بین مؤلفه‌های دانشگاه پژوهی و وظایف رسمی دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی کدام‌اند؟

سؤال سوم: الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی چگونه است؟

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

تعریف دانشگاه پژوهی کار آسانی نیست. اغلب تعاریف بر جوانب کارکردی دانشگاه پژوهی و این عقیده تأکید دارند که این مقوله نقش حمایتی از مدیریت را بر عهده دارد (۸). دانشگاه پژوهی در واقع پژوهش انجام‌شده در یک مؤسسه آموزش عالی به‌منظور فراهم کردن اطلاعاتی است که از برنامه‌ریزی نهادی (مؤسسه‌ای)، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری حمایت می‌کند (۴). دانشگاه پژوهی را می‌توان به‌عنوان «هوش سازمانی» در نظر گرفت که به داده‌های گردآوری‌شده در مورد یک مؤسسه، تجزیه و تحلیل و تبدیل آن‌ها به اطلاعات و معنای آگاهانه و بصیرت سازمانی اشاره دارد که یک محقق مؤسسه‌ای ماهر آن اطلاعات را برای تفسیر مورد بررسی قرار می‌دهد (۹). در تعریفی دیگر دانشگاه پژوهی مجموعه فعالیت‌های پژوهشی عنوان شده است که اطلاعاتی را به‌منظور حمایت از فرآیندهای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی فراهم می‌کند که به تقویت همکاری‌های دانشگاه و صنعت و همچنین درآمدزایی دانشگاه می‌انجامد (۶). همچنین می‌توان به نقش ویژه دانشگاه پژوهی در بین‌المللی شدن و توسعه همکاری‌های علمی دانشگاه‌ها و افزایش موفقیت دانشگاه‌ها در جهان رقابتی کنونی نیز اشاره کرد (۱۰). در واقع دانشگاه پژوهی فرآیند خودارزیابی سازمانی است

(۱۱). در مقاله‌ای دیگر دفاتر دانشگاه پژوهی را سرورهای اسنادی خوانده‌اند که توسط دانشگاه‌ها، به‌ویژه کتابخانه‌های آن‌ها، نگهداری می‌شوند تا اعضای خود را قادر به انتشار دیجیتالی یا آرشیو اسناد علمی خود کنند (۱۲). در تعریفی دیگر از دانشگاه پژوهی مطرح شده است که دانشگاه پژوهی، فرآیند نظام‌یافته پژوهش‌ها و ارزشیابی‌های منظم کلیه ۱- فرآیندها ۲- برنامه‌ها ۳- عملکردها ۴- منابع و ۵- اثربخشی واحدهای سازمانی در یک دانشگاه یا مؤسسه آموزش عالی با مرکزیت یک واحد رسمی است (۱۳). دانشگاه پژوهان به‌عنوان تحلیلگر سیاست‌ها و هوش سازمانی معرفی شده‌اند (۱۴) که اغلب به تحلیل اطلاعاتی می‌پردازند که از آزمون‌های ساده معنادار آغاز می‌شود و تا طراحی و به‌کارگیری مدل‌های علی و پیش‌بینی‌کننده آماری ادامه می‌یابد. این مدل‌ها اغلب در پشتیبانی تصمیم‌سازی دانشگاهی، ارزشیابی و مدیریت استراتژیک دانشگاه استفاده می‌شوند. بنابراین، نهاد دانشگاه پژوهی برای عملکرد بهتر در شبکه‌ای از تعاملات و روابط بین بخش‌های درون دانشگاهی و برون دانشگاهی مستقر می‌شود (۱۵).

مطالعه‌ای روی دانشگاه‌های دولتی در ایالات متحده به این نتیجه رسیده است که دفاتر دانشگاه پژوهی درگیر درخواست‌های جمع‌آوری داده‌ها و نگارش گزارش‌هایی هستند که زمان و توجه لازم برای تحقیقات عمیق‌تر، تجزیه و تحلیل و ارتباطات را می‌طلبند و بار این مسئولیت بر دوش دانشگاه پژوهی تا حدودی به این دلیل است که این سازمان یک واحد خدماتی محسوب می‌شود؛ به این معنی که ساختار غالب دانشگاه پژوهی بر اساس روابط خدماتی با مجموعه کوچکی از تصمیم‌گیرندگان کلیدی است. دفاتر دانشگاه پژوهی به دلیل مهارت‌های ویژه مورد نیاز برای دسترسی به داده‌های دانشگاهی و استفاده از ابزارهای پیچیده تحلیلی «منبع موثق» بی‌چون و چرایی در نظر گرفته می‌شوند. این «منبع موثق» با بررسی داده‌ها از طریق فیلترهای بسیار زیاد به سرعت جابه‌جا می‌شود و مجموعه‌ای از نتیجه‌گیری‌های مختلف را از همان داده‌های خام ایجاد می‌کند (۱۶). در واقع نقش دانشگاه پژوهی را می‌توان از حاکمیت داده، نظارت و انطباق به سمت نقش مترجم و

تحلیل خود گنجانده‌اند تا از تصمیم‌گیری داده‌محور حمایت کنند.

۷. پاسخگویی دانشگاه پژوهی به عوامل خارجی تأثیرگذار بر آموزش عالی: پاسخ به تغییرات در رویکردهای کارآفرینانه، محیط فرهنگی، بررسی و تجزیه و تحلیل خصوصیات و الگوهای جمعیتی دانشجویان به منظور آمادگی فارغ‌التحصیلان برای آینده کاری‌شان است.

روش بررسی

این مقاله در حیطه تحقیقات کاربردی طبقه‌بندی می‌شود، زیرا هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی است. دانشگاه‌های علم و فرهنگ و علم و هنر، دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی هستند. داده‌های مورد نیاز از طریق اسناد دفاتر دانشگاه پژوهی دانشگاه‌های معتبر دنیا، متون، گزارش‌های علمی، شرح وظایف رسمی دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی و مصاحبه با صاحب‌نظران کلیدی جمع‌آوری شده است و از این روی در گروه «تحقیق کیفی اکتشافی» قرار می‌گیرد و با توجه به نوع داده‌ها از نوع کیفی محسوب می‌شود. جامعه آماری مورد مطالعه صاحب‌نظران و خبرگان دانشگاهی هستند که شناخت کافی از موضوع دارند که به شیوه نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند انتخاب شده‌اند. از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای به دست آوردن داده‌ها استفاده شد. جمع‌آوری اطلاعات تا زمان به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه یافت، اشباع نظری به این صورت بود که محقق با ظهور اکتشافات اولیه سعی کرد که در ادامه اطلاعات بیشتری را گردآوری کند. این فعالیت تا زمانی ادامه پیدا کرد که پژوهشگر احساس کرد مشارکت‌کنندگان اطلاعات بیشتری ارائه نمی‌دهند. اشباع نظری در این پژوهش بعد از انجام ۱۵ مصاحبه حاصل شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش اشتراک و کوربین^۳ (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) انجام شد، بدین صورت که این تحلیل با اتخاذ روش تحلیل تفسیری «اشتراک و کوربین» و انجام فرآیند کدگذاری باز و محوری صورت پذیرفت. در کدگذاری

راوی بیان کرد و دانشگاه پژوهی دیگر به‌عنوان تنها کارگزار حوزه داده و تحلیل شناخته نمی‌شود و باید نقش یک معلم را ایفا کند و مطمئن شود که داده‌ها و تحلیل‌ها دقیق، به‌موقع، مرتبط، یکپارچه و ایمن باشند. علاوه بر این، دانشگاه پژوهی باید به کاتالیزوری تبدیل شود که استفاده از تجزیه و تحلیل داده برای اقدام عملی در جهت منافع دانشجویان را تسهیل کند (۱۷).

در بررسی پیشینه مشاهده می‌شود دانشگاه پژوهی در دوران معاصر به منظور پاسخگویی به تغییرات در منظومه آموزش عالی و با تمرکز بر تصمیم‌گیری مبتنی بر داده، همکاری و پیشرفت‌های فناوری در دانشگاه‌های خارجی تکامل یافته است. روندها و حوزه‌های تحقیقاتی کلیدی در این زمینه عبارت‌اند از:

۱. همکاری بین دانشگاه پژوهی و فناوری اطلاعات:

همکاری بین بخش‌های دانشگاه پژوهی و فناوری اطلاعات دانشگاه‌ها به شکل قابل توجهی در بهبود تحلیل‌های دانشگاهی و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده گسترش یافته است.

۲. مدیریت و حاکمیت داده:

تأکید به استفاده از تیم‌های تخصصی برای مدیریت و حاکمیت داده با هدف از دست ندادن فرصت‌ها و انجام تلاش‌های بی‌پهلو است.

۳. یکپارچه‌سازی منابع داده:

یکپارچه‌سازی داده‌ها از منابع مختلف در داخل یک دانشگاه برای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی مؤثر یکی از ضروریات حوزه دانشگاه پژوهی است.

۴. معماری داده‌های مدرن:

دانشگاه‌ها از طریق معماری داده‌های مدرن برای پشتیبانی از تجزیه و تحلیل پیشرفته و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده استفاده می‌کنند.

۵. آموزش مهارت‌های داده‌ای:

سرمایه‌گذاری دانشگاه‌ها در آموزش مهارت‌های داده‌ای با هدف اطمینان از استفاده مؤثر اعضای هیئت‌علمی، کارکنان و دانشجویان از داده‌ها در تصمیم‌گیری صورت می‌گیرد.

۶. تنوع، عدالت و شمولیت در داده و تحلیل:

دانشگاه‌ها سه اصل تنوع، عدالت و شمولیت را در روش‌ها و شیوه‌های داده و

1. Information Technology

2. Diversity, equity, and inclusion

3. Strauss & Corbin

گفته شده انجام شد: پیاده‌سازی مصاحبه‌ها و تحلیل مداوم به همراه گردآوری داده‌ها در طول انجام مصاحبه‌ها، همچنین برای اطمینان از درستی کدگذاری و سلیقه‌ای نبودن درک محقق از مضمون مصاحبه‌ها نحوه کدگذاری مصاحبه‌ها و اسناد از سوی یک متخصص بررسی شد. روایی صوری و محتوایی مؤلفه‌ها را گروهی از متخصصان مرتبط بررسی و تأیید کردند.

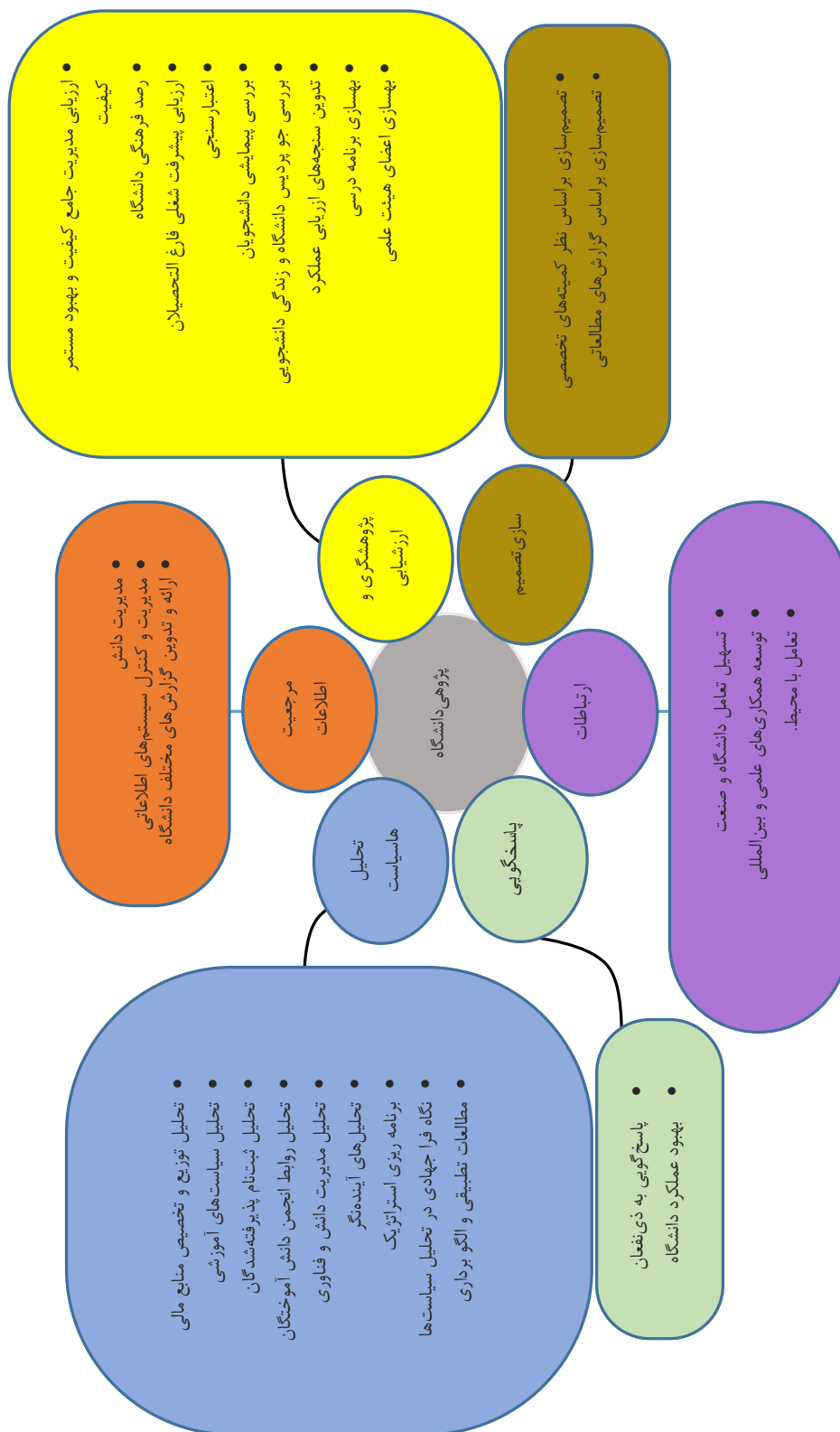
یافته‌ها

از تجزیه و تحلیل داده‌ها و مصاحبه‌های انجام گرفته در نهایت شش بُعد اصلی و ۲۸ مؤلفه در حوزه دانشگاه پژوهی به دست آمد و استخراج شد (جدول ۱).

باز تمام نسخه‌برداری‌های مربوط به مصاحبه‌ها و اسناد خط به خط مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس برداشت‌های محقق هر خط در قالب یک مفهوم مرتبط کدگذاری شد و سپس در مرحله بعد مفاهیم دارای ایده مشترک در سطحی با انتزاع بالاتر دسته‌بندی شدند و مقولات اولیه را تشکیل دادند. در نهایت بر اساس اشتراکات موجود میان مقولات اولیه، مقوله‌های اصلی یا قالب‌ها شکل گرفتند که در نهایت ابعاد و مؤلفه‌ها شناسایی شدند و یک الگوی مفهومی ارائه شد. مصاحبه با سؤالات کلی آغاز و سپس تلاش شد با طرح سؤالات پیشرفته‌تر پیشروی حاصل شود. برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش، پرسش‌های مصاحبه به تأیید چند متخصص رسید. اقدامات زیر برای دستیابی به موارد

جدول ۱. جدول تلفیقی ابعاد و مؤلفه‌های دانشگاه پژوهی (منبع: یافته‌های نگارندگان)

مقوله اصلی (ابعاد دانشگاه پژوهی)	مقوله (مؤلفه‌های دانشگاه پژوهی)
مرجعیت اطلاعات	مدیریت دانش
	مدیریت و کنترل سیستم‌های اطلاعاتی
تصمیم‌سازی	ارائه و تدوین گزارش‌های مختلف دانشگاه
	تصمیم‌سازی بر اساس گزارش‌های مطالعاتی
	تصمیم‌سازی بر اساس نظر کمیته‌های تخصصی
	تحلیل توزیع و تخصیص منابع مالی
تحلیل سیاست‌ها	تحلیل سیاست‌های آموزشی
	تحلیل ثبت‌نام پذیرفته‌شدگان
	تحلیل روابط انجمن دانش‌آموختگان
	تحلیل مدیریت دانش و فناوری
	تحلیل‌های آینده‌نگر (آینده‌نگاری)
	برنامه‌ریزی استراتژیک
	نگاه فرا جهادی در تحلیل سیاست‌ها
پاسخگویی	مطالعات تطبیقی و الگوبرداری
	پاسخگویی به ذی‌نفعان
	بهبود عملکرد دانشگاه
ارزشیابی و پژوهشگری	ارزیابی مدیریت جامع کیفیت و بهبود مستمر کیفی
	رصد فرهنگی دانشگاه
	ارزیابی پیشرفت شغلی فارغ‌التحصیلان
	اعتبارسنجی
	بررسی پیمایشی دانشجویان
	بررسی جو پردیس دانشگاه و زندگی دانشجویی
ارتباطات	تدوین سندهای ارزیابی عملکرد
	بهبود برنامه درسی
	بهبود اعضای هیئت‌علمی
	تسهیل تعامل دانشگاه و صنعت
	توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی
	تعامل با محیط

شکل ۱. الگوی مفهومی دانشگاه پژوهی (منبع: یافته‌های نگارندگان)

بحث و نتیجه‌گیری

موردنیاز در راستای عملیاتی شدن پیشگامی در توسعه علم، فناوری و فرهنگ مورد تأکید قرار گرفته است. از نه وظیفه ارائه‌شده در اساسنامه جهاد دانشگاهی در مجموع شش وظیفه در راستای پاسخگویی به ذی‌نفعان بیرونی است که به‌عنوان رسالت کلیدی دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی مطرح می‌شود و این دانشگاه‌ها را موظف به اتخاذ سازوکارهای متعددی برای تحقق این رسالت و پاسخگویی به مسئولیت‌های خود در جهت رفع نیازهای جامعه می‌کند. در اهداف جهاد دانشگاهی، پاسخگویی به ذی‌نفعان با عنوان گسترش طرح‌های کاربردی و نیمه‌صنعتی از طریق پیوند با مراکز علمی و تحقیقاتی به‌منظور به‌کارگیری نتایج پژوهش مورد تأکید قرار گرفته است.

۲- ارتباطات

تعامل با محیط و توسعه همکاری‌های بین‌المللی: دفاتر دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌ها نقش مهمی در ارتباط بین دانشگاه و محیط دارند. اطلاعات و داده‌های ارائه‌شده از سوی این دفاتر از تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، هم در داخل (در دانشگاه) و هم در خارج (با ذی‌نفعان خارجی)، پشتیبانی می‌کند. تعامل با محیط می‌تواند دربرگیرنده ارتباطات بین‌بخشی در دانشگاه هم باشد. تیلور و همکارانش (۲۰۱۳) بر بُعد ارتباطات و اهمیت آن در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و جهانی‌شدن آن و توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی تأکید کرده‌اند (۱۰).

تسهیل تعامل دانشگاه با صنعت: ارتباط بین دفاتر دانشگاه پژوهی و صنعت ممکن است با توجه به نوع نیاز مؤسسه متفاوت باشد. در برخی موارد، دفاتر دانشگاه پژوهی ممکن است با شرکای صنعتی برای انجام پروژه‌های تحقیقاتی یا ارائه داده‌ها و تجزیه و تحلیل برای اطلاع از تصمیم‌گیری صنعت همکاری کنند. برای مثال، یک دفتر دانشگاه پژوهی ممکن است با یک شریک صنعتی برای انجام نظرسنجی از فارغ‌التحصیلان به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات در مورد مسیرهای شغلی آن‌ها و ارزیابی اثربخشی برنامه‌های دانشگاه در آماده‌سازی دانشجویان برای

با توجه به هدف اصلی تحقیق (طراحی الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی)، ابتدا مؤلفه‌ها و ابعاد از میان متون، گزارش‌های علمی و اسناد دفاتر دانشگاه پژوهی استخراج شد. سپس، با انجام مصاحبه و ارزیابی اسناد و شرح وظایف رسمی دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی اطلاعات ارزشمندی در مورد موضوعات مرتبط و همچنین ساختارهای تخصصی دانشگاه پژوهی به دست آمد. تعداد ۲۸ مؤلفه شناسایی شدند و شش بُعد مرجعیت اطلاعات، تحلیل سیاست‌ها، پژوهشگری و ارزشیابی، ارتباطات، پاسخگویی و تصمیم‌سازی به‌عنوان ابعاد اصلی دانشگاه پژوهی در نظر گرفته شدند و در نهایت با کمک ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده یک مدل مفهومی ارائه شد.

۱- پاسخگویی

پاسخگویی به ذی‌نفعان شامل انتظارات گروه‌های ذی‌نفعان گوناگون، از جمله دانشجویان، فارغ‌التحصیلان، سازمان‌های نظارتی، عموم مردم و سایر گروه‌های ذی‌نفع، از کالج و دانشگاه است. به‌طور کلی، پاسخگویی دفتر دانشگاه پژوهی در خصوص نیروی کار برای ارتقای رفتار اخلاقی، بهبود عملکرد و برآوردن انتظارات ذی‌نفعان ضروری است. پاسخگویی دانشگاه به‌عنوان پاسخگویی جمعی و تعهد دانشگاهیان به خواسته‌ها، انتظارات و نیازهای علمی- حرفه‌ای ذی‌نفعان اصلی دانشگاه خارج از محیط آن (جامعه علمی، جامعه مدنی و بازار کار) تعریف می‌شود و همچنین استفاده حداکثری از تلاش‌ها، انگیزه‌ها، توانایی‌ها و بهبود مستمر عملکرد در راستای این موضوعات و گزارش شفاف، دقیق، به‌موقع و مستمر از عملکرد دانشگاه به ذی‌نفعان برای جلب اعتماد، رضایت، حمایت و همکاری آن‌ها برای مدیریت دانشگاه است (۱۸). دیدگاه مسئولیت‌پذیری و تعهد اجتماعی یکی از رویکردهای پاسخگویی دانشگاه پژوهی است. در سند جایگاه جهاد دانشگاهی در چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، تولید، جذب و بومی‌سازی فناوری‌های

ارائه آموزش باکیفیت به دانشجویانشان حیاتی است. یکی از نقش‌های آن‌ها ممکن است شامل ارزیابی اثربخشی برنامه‌ها و ابتکارات در دانشگاه باشد. ارزشیابی در دانشگاه‌ها از طریق دفاتر دانشگاه‌پژوهی شامل جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها در مورد جنبه‌های مختلف دانشگاه، از جمله میزان موفقیت دانشجویان، عملکرد اساتید، اثربخشی برنامه درسی و تخصیص منابع است. هدف از آن شناسایی نقاط قوت و ضعف است تا دانشگاه بتواند تصمیمات آگاهانه‌ای در مورد چگونگی بهبود برنامه‌ها و خدمات خود بگیرد.

رصد فرهنگی دانشگاه: مشاهده و «رصد» وضعیت فرهنگ و هنر با توجه به وظایف مطرح‌شده در اساسنامه جهاد دانشگاهی مبنی بر توسعه امور فرهنگی در سطح جامعه از طریق همکاری با حوزه، دانشگاه و سایر مراجع و نهادهای فرهنگی، به‌خصوص برای نسل جوان، و تبلیغ و ترویج فرهنگ و هنر اسلامی و برنامه‌ریزی فرهنگی و تربیتی و ایجاد آمادگی فکری و مکتبی در قشر جوان، به‌ویژه دانشجویان، به‌منظور مقابله با غرب‌زدگی و انحرافات در چارچوب سیاست‌های فرهنگی کشور و نیاز دانشگاه به داشتن تصویری دقیق و شفاف از وضعیت فرهنگی و هنری کشور برای اتخاذ تصمیمات واقع‌بینانه اهمیت زیادی دارد. رصد به معنای به دست دادن تصویری از واقعیت موجود است که ممکن است مربوط به کل جامعه، یک حوزه فرهنگی خاص یا یک برنامه هنری در حال اجرا باشد و رصد فرهنگی به معنای توصیف دقیق وضعیت‌ها است. رصد فرهنگی دانشگاه در پی ارائه تصاویر دقیق و شفاف از حوزه‌های فرهنگی و هنری با روش تجمیع داده‌ها و اطلاعات و ایجاد «پایگاه داده‌های فرهنگی» و تهیه «گزارش‌های رصد فرهنگی» است؛ رصد در حوزه‌های گوناگون شامل «فضاهای فرهنگی»، «تولید فرهنگی»، «بازنمایی فرهنگی»، «مصرف فرهنگی»، «ارزش‌ها و نگرش‌ها» و «سیاست‌ها و سازمان‌های فرهنگی» انجام می‌شود. مقامات مسئول از طریق رصد مستمر و دوره‌ای حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر می‌توانند با شناختی

نیروی کار همکاری کند. ارتباط با صنعت از طریق ایجاد مراکز تحقیقاتی مشترک، اجرای دوره‌های آموزشی موردنیاز صنایع بر اساس موقعیت‌ها و نیازهای محیط کار و کارکنان و طراحی دوره‌های ضمن خدمت از مهم‌ترین سازوکارهای دانشگاه‌ها برای ارتباط با جامعه و فهم مسئولیت‌های اجتماعی‌شان است، در نتیجه می‌توان محیط‌های علمی را از طریق تأکید بیشتر بر همکاری با صنایع خارج از محیط‌های دانشگاهی، که به نفع دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و استخدام‌کنندگان است، ارتقاء داد (۱۹). امروزه ارتباطات صنعت و دانشگاه امری ضروری برای توسعه است. در این نقش‌سازمانی، دانشگاه‌پژوهی وظیفه گسترش ارتباطات با جامعه و صنعت را بر عهده دارد. تعامل مناسب بین دانشگاه (که در ارتباط نزدیک با پیشرفت‌های علمی جدید و در تلاش برای ارتقاء کمیت و کیفیت خدمات علمی - پژوهشی خود است) و سازمان‌های تولیدی/ خدماتی (که به فکر افزایش کارایی و بهره‌وری و ارائه خدمات بهینه به‌عنوان یک اولویت ثابت هستند) مسئله‌ای مهم و ضروری برای بقای هر دو است. برای این منظور باید زیرساخت‌های فرهنگی مذکور فراهم و اخلاق حرفه‌ای در جامعه دانشگاهی نهادینه شود. دفاتر دانشگاه‌پژوهی تقریباً با تمام بخش‌های دانشگاه ارتباط برقرار می‌کنند و پژوهشگران این دفاتر صرفاً از کارمندان آموزش‌عالی هستند.

۳- ارزشیابی و پژوهشگری

فرآیند ارزیابی معمولاً شامل تعیین معیارها یا معیارهای خاص برای اندازه‌گیری موفقیت، جمع‌آوری داده‌ها در مورد آن معیارها و تجزیه و تحلیل داده‌ها برای تعیین برآورده‌شدن یا نشدن معیارها است. سپس دفاتر دانشگاه‌پژوهی یافته‌های خود را به ریاست دانشگاه گزارش می‌دهند تا از داده‌ها به‌منظور تصمیم‌گیری برای بهبود برنامه، تخصیص منابع و سایر موارد مهم استفاده کنند. به‌طور کلی، کار دفاتر دانشگاه‌پژوهی برای اطمینان از تلاش مؤثر دانشگاه‌ها در دستیابی به اهدافشان و

مناسب از «ارزیابی سیاست‌ها، برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی» گذشته به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آینده‌نگرانه‌ای پردازند (۲۰). این کار ویژه دفاتر دانشگاه پژوهی آن‌ها را به کارکردهای یک پلتفرم اجتماعی ارتقاء می‌دهد؛ بستر و زیرساختی تعاملی و شبکه‌ای امکان تعامل و هم‌افزایی عاملان فرهنگی را در حوزهٔ تجمع و یکپارچه‌سازی داده‌ها و تصویرسازی دقیق وضعیت فرهنگی و هنری تسهیل می‌کند. به عبارت دیگر، رصد در بستری فناورانه و بین‌واحدی شکل می‌گیرد که هدفش تجمع داده‌ها و اطلاعات فرهنگی و به دست دادن تصویری دقیق و شفاف از وضعیت فرهنگ و هنر دانشگاه است.

بهبودی اعضای هیئت علمی: افزایش نرخ بیکاری و بحران‌های اقتصادی افراد را به تلاش برای کسب تخصص و دریافت مدارک علمی به منظور یافتن شغل مناسب وامی‌دارد. بنابراین، تحصیلات تکمیلی باید خدمات و آموزش بهتری را به افراد جامعه ارائه دهد و شایستگی‌ها و بهبود مستمر اعضای هیئت علمی و جامعه دانشگاهیان نقش اساسی در حوزه دانشگاه پژوهی در این زمینه ایفا می‌کند. با توجه به این موضوع، توانمندسازی اعضای هیئت علمی از طریق بهبود آن‌ها و آموزش مستمر کارکنان در گروه‌های مختلف آموزشی به عنوان یکی از وظایف دانشگاه پژوهی تعریف شده است.

مدیریت جامع کیفیت: عبارت است از تعهد به داشتن کارکرد بهینه در سازمان از طریق کار تیمی و ایجاد یک فرآیند بهبود مستمر که به ارائهٔ بهتر/ بهینه خدمات با کیفیت بالا برای برآوردن نیازهای مشتریان و فراتر از انتظارات آن‌ها منجر شود (۲۱). دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و مشتریان آن‌ها جامعه‌ای متشکل از دانشجویان، اعضای هیئت علمی، دانشگاهیان و اعضای جامعه را تشکیل می‌دهد. یک واحد دانشگاه پژوهی در ارزیابی، طراحی و ارزیابی مستمر عملکرد، منابع، منابع انسانی، طرح‌ها/ فرآیندها، مدیریت جامع کیفیت، اعتباربخشی/ تضمین کیفیت و توسعه بر اساس استانداردها نقش تسریع‌کننده‌ای

بررسی پیمایشی دانشجویان: دفاتر دانشگاه پژوهی برای جمع‌آوری بازخورد دانشجویان در مورد جنبه‌های مختلف تجربه آموزشی خود نظرسنجی‌هایی را انجام می‌دهند. این نظرسنجی‌ها می‌توانند دیدگاه‌های ارزشمندی در مورد رضایت، مشارکت و نیازهای دانشجویان ارائه دهند که به تصمیم‌گیری و بهبود اثربخشی سازمانی کمک می‌کند (۲۵-۲۶). برخی از انواع رایج نظرسنجی‌های دفاتر دانشگاه پژوهی عبارت‌اند از:

الف) نظرسنجی‌های رضایت دانشجویان: این نظرسنجی‌ها با هدف سنجش میزان رضایت دانشجویان از جنبه‌های مختلف تجربیات آموزشی خود، مانند برنامه‌های تحصیلی، امکانات دانشگاهی و خدمات پشتیبانی، انجام می‌شود.

ب) نظرسنجی‌های تکمیلی فارغ‌التحصیلان: این نظرسنجی‌ها اطلاعاتی را از فارغ‌التحصیلان اخیر دربارهٔ تجربیات پس از فارغ‌التحصیلی، مانند نتایج شغلی، تحصیلات بیشتر و رضایت کلی از دانشگاه خود، جمع‌آوری می‌کند.

ج) نظرسنجی ملی مشارکت دانشجویی: این نظرسنجی میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی مختلف و میزان احساس حمایت از سوی دانشگاه را اندازه‌گیری می‌کند (۲۷).

به طور خلاصه، نظرسنجی‌های دانشجویی ابزاری ضروری برای دفاتر دانشگاه پژوهی به منظور جمع‌آوری بازخورد و بینش در مورد جنبه‌های مختلف تجربهٔ دانشجویی است. با پیروی از بهترین شیوه‌ها در طراحی، مدیریت و تجزیه و تحلیل نظرسنجی، دفاتر دانشگاه پژوهی می‌توانند از داده‌های نظرسنجی برای اطلاع‌رسانی در تصمیم‌گیری و افزایش اثربخشی سازمانی به طور مؤثر استفاده کنند.

۴- تحلیل سیاست‌ها

تحلیل روابط انجمن دانش‌آموختگان: انجمن‌های فارغ‌التحصیلان با ایجاد ارتباط قوی بین دانشگاه و فارغ‌التحصیلان نقش مهمی در دفاتر دانشگاه پژوهی ایفا

الف: پیش‌بینی و برنامه‌ریزی سناریو: از داده‌های گذشته و تحلیل‌های پیش‌بینی‌کننده می‌توان برای پیش‌بینی روندهای آینده و توسعه سناریوهای بالقوه برای رشد سازمانی، تخصیص منابع و موفقیت دانشجویان استفاده کرد (۳۴).

ب: مدیریت ثبت‌نام؛ با تجزیه و تحلیل روندهای جمعیت‌شناختی، ترجیحات دانشجویی و شرایط بازار می‌توان از راهبردهای استخدام، حفظ و کمک مالی مطلع شد (۳۵).

ج: ارزیابی و بهبود برنامه: با ارزیابی اثربخشی برنامه‌های دانشگاهی، خدمات پشتیبانی و سایر ابتکارات سازمانی می‌توان برای بهبود مستمر و تصمیمات درست در زمینه تخصیص منابع سود جست (۳۶).

دفاتر دانشگاه‌پژوهی با انجام تحلیل‌های آینده‌نگر می‌توانند به مؤسسات آموزش عالی برای اتخاذ تصمیمات آگاهانه، پیش‌بینی چالش‌ها و فرصت‌های آینده و افزایش اثربخشی و رقابت کلی خود در چشم‌انداز آموزش عالی کمک کنند.

برنامه‌ریزی استراتژیک: دفاتر دانشگاه‌پژوهی با انجام پویس‌های محیطی و تحلیل روند به توسعه برنامه‌های استراتژیک کمک می‌کنند و ممکن است داده‌هایی را در مورد روندهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جمع‌آوری کنند که توانایی تأثیرگذاری بر دانشگاه را دارد.

نگاه فرا جهادی در تدوین و تحلیل سیاست‌ها: به این معنا که در تدوین سیاست‌های مربوط به دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی، علاوه بر ارجاع به منابع داخلی و خارجی، نظرات و دیدگاه‌های مختلف مرتبط با این حوزه از جمله اسناد و استراتژی‌های برنامه‌ریزی‌شده در سطح کشور نیز در نظر گرفته و از آن‌ها استفاده می‌شود. به این ترتیب، نگاه فرا سازمانی در تدوین سیاست‌ها می‌تواند پایه‌ای قوی برای تصمیم‌گیری و عملکرد دقیق‌تر در حوزه جهاد دانشگاهی فراهم کند. با توجه به این که در این رویکرد به صورت جامع و بر اساس منابع مختلف عمل می‌شود، امکان شناسایی چالش‌ها و فرصت‌ها در جهاد دانشگاهی، در سطوح گوناگون، بیشتر می‌شود. همچنین،

می‌کنند. این ارتباطات از طرق مختلف، مانند بهبود ثبت‌نام، حفظ و آمادگی شغلی، می‌تواند به دانشگاه‌ها کمک کند. فارغ‌التحصیلان می‌توانند در موارد ذیل به دانشگاه کمک کنند: الف: عمل به عنوان سفیران دانشگاه و به اشتراک گذاشتن تجربیاتشان؛

ب: ارائه مشاوره به دانشجویان فعلی؛

ج: کمک به جذب دانشجویان آینده.

دفاتر دانشگاه‌پژوهی می‌توانند از روابط فارغ‌التحصیلان برای جمع‌آوری داده‌ها، مشارکت، اولویت‌ها و نیازهای فارغ‌التحصیلان استفاده کنند. با تجزیه و تحلیل این داده‌ها، دانشگاه‌ها قادر خواهند بود فعالیت‌های مشارکتی خود را برای گروه‌های فارغ‌التحصیل خاص تنظیم و شبکه فارغ‌التحصیلان مرتبط‌تری ایجاد کنند. این رویکرد مبتنی بر داده می‌تواند به تقویت تعامل و تقویت روابط با فارغ‌التحصیلان در سال‌های آینده کمک کند (۲۸).

تحلیل مدیریت دانش و فناوری: برخی از مزایای بالقوه این مؤلفه عبارت‌اند از:

الف: تصمیم‌گیری پیشرفته؛ دسترسی به داده‌های دقیق و به موقع می‌تواند به رهبران سازمانی در تصمیم‌گیری آگاهانه و توسعه استراتژی‌های مؤثر کمک کند (۲۹).

ب: بهبود اثربخشی سازمانی؛ شیوه‌های مدیریت دانش و فناوری می‌تواند به افزایش کارایی، بهره‌وری و نوآوری در سازمان کمک کند (۳۰-۳۱).

ج: اعتباربخشی و رقابت‌پذیری دانشگاه؛ مدیریت دانش و فناوری مؤثر به افزایش شهرت دانشگاه می‌انجامد و از فعالیت‌های تحقیقاتی حمایت می‌کند (۳۲-۳۳).

د: افزایش همکاری و به اشتراک‌گذاری دانش؛ پرورش فرهنگ اشتراک دانش و همکاری می‌تواند به ایجاد یک جامعه مرتبط‌تر و حمایت‌کننده در داخل دانشگاه منجر شود (۳۰).

تحلیل‌های آینده‌نگر (آینده‌نگاری): برخی از جنبه‌های کلیدی تحلیل‌های آینده‌نگر در دفاتر دانشگاه‌پژوهی عبارت‌اند از:

نتایج آتی مرتبط با مؤسسه استفاده می‌کنند و بینش‌هایی درباره تقاضای ثبت‌نام در برنامه‌های خاص و نیازهای مالی به‌منظور کمک به برنامه‌ریزی سازمانی ارائه می‌دهند.

محک‌زدن و تجزیه و تحلیل همتایان: دفاتر دانشگاه‌پژوهی عملکرد یک مؤسسه را در رابطه با مؤسسات هم‌تا تجزیه و تحلیل می‌کنند که امکان شناسایی نقاط قوت، ضعف و زمینه‌های بهبود را در نقاطی می‌دهد که سایر مؤسسات مشابه در همان نقاط پیشرفت کرده‌اند.

مدیریت دانش: مدیریت دانش در دفاتر دانشگاه‌پژوهی شامل جمع‌آوری منظم، سازمان‌دهی، تجزیه و تحلیل و انتشار اطلاعات برای حمایت از تصمیم‌گیری و افزایش اثربخشی سازمانی است. هدف از این فعالیت‌ها سرمایه‌گذاری بر دانش انباشته سازمان به‌منظور ارتقاء نوآوری، بهبود خدمات به مشتریان و دستیابی به تعالی است. ولکوین^۱ (۱۹۹۹) چهار نقش و کارکرد اساسی را برای این واحدها برشمرده است که در سال‌های بعد به کارکردهای سنتی واحدهای دانشگاه‌پژوهی معروف شد. این چهار مورد عبارت‌اند از: الف) مرجعیت اطلاعاتی و تصمیم‌سازی؛ ب) مسئله‌گشایی و راه‌حلیابی؛ ج) تحلیل سیاست‌ها و راهبردها؛ د) ارزشیابی و پژوهشگری. پس از آن، سربین^۲ (۲۰۰۲) وظیفه اجرای مدیریت دانش در دانشگاه را به‌عنوان کارکرد پنجم واحدهای دانشگاه‌پژوهی مطرح کرد. در کارکرد نوین دانشگاه‌پژوهی، متخصصان این واحد به‌عنوان مشوقان و تسهیلگران فرآیند یادگیری مادام‌العمر و گسترش دانش، مهارت و تجارب دانشگاهیان و در نتیجه عاملان توسعه و بهسازی منابع انسانی در دانشگاه شناخته می‌شوند. سربین معتقد است با تحقق مدیریت دانش در دانشگاهی چهار کارکرد سنتی واحد دانشگاه‌پژوهی نیز قابل دستیابی و اجرا خواهد بود؛ وی همچنین معتقد است متخصصان دانشگاه‌پژوهی به‌منظور تحقق پنج‌مین کارکرد این واحد باید واجد توانمندی‌های ویژه‌ای باشند که شکل کامل‌تر این ویژگی‌ها را می‌توان

نگاه فرا جهادی در تدوین و تحلیل سیاست‌ها می‌تواند به بهبود قابل‌توجهی در کیفیت تصمیم‌گیری و عملکرد حوزه جهاد دانشگاهی منجر شود. در این رویکرد، با توجه به اطلاعات جامع و دقیقی که در اختیار است، تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌هایی قابل‌توجه‌تر و مبتنی بر شواهد بیشتری اتخاذ می‌شود که می‌تواند بهبود عملکرد و افزایش توانمندی‌های حوزه جهاد دانشگاهی را به همراه داشته باشد. در کل، نگاه فرا جهادی در تدوین و تحلیل سیاست‌ها می‌تواند رویکردی کارآمد و مؤثر در بهبود کیفیت تصمیم‌گیری و عملکرد در حوزه دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی باشد.

۵- مرجعیت اطلاعات

دفاتر دانشگاه‌پژوهی در دانشگاه‌ها با ارائه تجزیه و تحلیل به‌موقع و دقیق داده‌ها و یافته‌های تحقیقاتی به رهبری ارشد و ذی‌نفعان کلیدی در تسهیل تصمیم‌گیری نقش حیاتی ایفا می‌کنند. برخی از راه‌های دفاتر دانشگاه‌پژوهی در حمایت از تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها عبارت‌اند از:

جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها: دفاتر دانشگاه‌پژوهی داده‌های موردنیاز دانشگاه مانند ثبت‌نام، حفظ، رضایت دانشجوی، امور مالی، کارکنان و اثربخشی برنامه را جمع‌آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل و تفسیر می‌کنند. این اطلاعات به اطلاع‌رسانی تصمیمات مربوط به بودجه‌بندی، تخصیص منابع و توسعه سیاست کمک می‌کند.

ارائه و انتشار گزارش: دفاتر دانشگاه‌پژوهی گزارش‌هایی از خلاصه یافته‌های تحقیقاتی منتشر می‌کنند و برای ذی‌نفعان کلیدی، از جمله استادان، مدیریت و دانشجویان، نیز گزارش‌هایی ارائه می‌دهند. این گزارش‌ها دربرگیرنده دیدگاه‌هایی درباره عوامل مؤثر بر موفقیت دانشجویان، کمک به بهبود دانشگاه و کمک به فرآیندهای تصمیم‌گیری است.

پیش‌بینی و تجزیه و تحلیل روند: دفاتر دانشگاه‌پژوهی از روش‌های آماری برای مطالعه روند داده‌های تاریخی و پیش‌بینی

1. Volkwein, J. Fredericks.

2. Serban.

از مدیریت دانشگاه، اساتید و کارکنان، تصمیمات خود را با آن‌ها در میان می‌گذارند (۳۷). ارائه‌های حضوری می‌تواند راه مؤثری برای تعامل با ذی‌نفعان و پاسخ به سؤالات باشد.

۳. همکاری با متخصصان موضوع: کمیته‌های تخصصی برای توسعه استراتژی‌های تحقیقاتی جامع با کارشناسان موضوع در دفاتر دانشگاه پژوهی همکاری می‌کنند (۳۸). این همکاری می‌تواند شامل اشتراک‌گذاری داده‌ها و اطلاعات و همچنین بحث در مورد یافته‌ها و توصیه‌های پژوهشی و الزامات بر اساس قوانین، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های کشوری باشد.

۴. استفاده از رسانه‌های اجتماعی: کمیته‌های تخصصی در دفاتر دانشگاه پژوهی می‌توانند از رسانه‌های اجتماعی برای انتقال تصمیمات خود به ذی‌نفعان استفاده کنند. مثلاً می‌توانند از رسانه‌های اجتماعی برای استخدام شرکت‌کنندگان در تحقیق استفاده کنند (۳۸). رسانه‌های اجتماعی می‌توانند راهی مؤثر برای دستیابی به مخاطبان بیشتر و جلب مشارکت سهامداران باشند.

۵. درگیر کردن ذی‌نفعان به‌عنوان شرکای ارتباطی: کمیته‌های تخصصی، در دفاتر دانشگاه پژوهی، ذی‌نفعان را در فرآیند تحقیق درگیر می‌کنند و آن‌ها را به‌عنوان شرکای ارتباطی در گسترش و انتشار تحقیقات شریک می‌کنند (۳۹). این رویکرد می‌تواند به افزایش تمایل ذی‌نفعان برای پذیرش و تداوم ارتباطات و همکاری‌ها کمک کند.

۶. رایانامه و خبرنامه: کمیته‌های تخصصی در دفاتر دانشگاه پژوهی می‌توانند از رایانامه و خبرنامه‌ها برای انتقال تصمیمات خود به ذی‌نفعان استفاده کنند که شامل به‌روزرسانی در مورد یافته‌های تحقیق، تغییرات خط‌مشی و سایر اطلاعات مرتبط است (۴۰).

آموزش‌عالی یک سیستم پیچیده است که در نظام‌های آموزشی مختلف تاریخچه‌های فرهنگی متفاوت، رشته‌های متنوع و عدم توازن منابع دارد. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده عدم کارایی سیاست‌های یکدست برای همه در زمینه آموزش عالی

در دانش‌گران سازمانی مشاهده کرد. بنابراین، متخصصان دانشگاه پژوهی به‌منظور اجرای استراتژی مدیریت دانش در دانشگاه باید ویژگی‌ها و صفات ممیزه دانش‌گران سازمانی را کسب نمایند (۶). دفاتر دانشگاه پژوهی با ارائه اطلاعات ارزشمند به دانشگاه‌ها برای اتخاذ تصمیم‌های مؤثر بر اساس داده‌ها کمک می‌کند. در نهایت، اقتدار یک دفتر دانشگاه پژوهی در توانایی‌شان برای تولید داده‌های دقیق و قابل‌اعتماد است که می‌تواند تصمیم‌گیری در سازمان را تعیین کند که ممکن است شامل همکاری نزدیک با بخش‌های دیگر باشد تا اطمینان حاصل شود که داده‌ها معنادار، دقیق و متناسب با نیازهای خاص هستند.

۶- تصمیم‌سازی

دفاتر دانشگاه پژوهی با جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌های سازمانی نقش مهمی در حمایت از تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در دانشگاه‌های خصوصی ایفا می‌کنند. تصمیم‌گیری کمیته‌های تخصصی در دفاتر دانشگاه پژوهی بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌ها، تحقیقات و همکاری با سایر بخش‌ها است. راهنمایی و مشاوره در مورد طیف وسیعی از مسائل مربوط به تحقیق، سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها از وظایف این افراد است. برخی از روش‌های مورداستفاده کمیته‌های تخصصی در دفاتر دانشگاه پژوهی برای انتقال تصمیمات خود به ذی‌نفعان عبارت‌اند از:

۱. ارائه گزارش‌های مکتوب: کمیته‌های تخصصی در دفاتر دانشگاه پژوهی، داده‌ها را به‌صورت ترکیبی از گزارش‌های مکتوب، داده‌های قابل‌دسترسی الکترونیکی و ارائه‌های حضوری در اختیار تصمیم‌گیرندگان قرار می‌دهند (۱۶). گزارش‌های مکتوب برای انتقال اطلاعات و داده‌های پیچیده به ذی‌نفعان روش مؤثری است.

۲. ارائه حضوری: در دفاتر دانشگاه پژوهی کمیته‌های تخصصی وجود دارد که با ارائه‌های حضوری به ذی‌نفعان، اعم

است. بنابراین، سیاست‌ها باید به این تفاوت‌ها سازگار شود. دانشگاه پژوهی یک مکانیزم برای تمرکز و تسهیل جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها به منظور ارتقای تصمیم‌گیری در دانشگاه‌های ایرانی است. این فعالیت‌ها بررسی موارد آموزشی، اداری و پشتیبانی در یک دانشگاه را در تعریف گسترده خود در برمی‌گیرند و استراتژی‌ها و روش‌های جمع‌آوری داده به منظور حمایت از تصمیم‌گیری در دانشگاه را به عهده دارند. بخش‌های دانشگاه پژوهی شامل مدیریت ثبت نام، پیگیری تأثیر تغییرات برنامه‌های درسی و نتایج تحصیلی، تهیه سنج‌های اندازه‌گیری در جامعه دانشگاهی، مدل‌سازی مالی و بودجه‌بندی و اندازه‌گیری رشد دانشجو در زمینه‌های غیرتحصیلی مانند بهداشت، هنر یا ورزش است. به‌طور خلاصه، آموزش عالی یک سیستم پیچیده و نیازمند سیاست‌های شخصی‌سازی شده است تا به تفاوت‌های بین رشته‌ها و دانشگاه‌ها پاسخ داده شود. همچنین با توجه به پیچیدگی‌های آموزش عالی، محققان دانشگاه پژوهی با چالش‌های مختلفی مواجه هستند که به شرح ذیل است:

۱. تصمیم‌گیری غیرمتمرکز یا محدود به داخل: طبیعت غیرمتمرکز بسیاری از دانشگاه‌ها، چالش‌هایی را در جمع‌آوری سیستماتیک اطلاعات مفید ایجاد کرده است، زیرا بخش‌ها، دانشکده‌ها و مؤسسات جداگانه فعالیت می‌کنند.

۲. عدم وجود معیارها یا عدم توانایی در تعریف موفقیت: بسیاری از دانشگاه‌ها برای سنجش اثربخشی برنامه‌ها و طرح‌ها معیارهای مشخصی به منظور اندازه‌گیری موفقیت ندارند.

۳. مدیریت داده در سیستم‌های چندگانه: مدیران و محققان دانشگاه‌ها باید داده‌ها را در سیستم‌های چندگانه مدیریت کنند که ممکن است وقت‌گیر و چالش‌برانگیز باشد.

۴. سازمان‌دهی دسترسی به سیستم‌های اطلاعاتی برای طیف متنوعی از کاربران: دانشگاه‌ها باید دسترسی به سیستم را برای طیف گسترده‌ای از کاربران، از جمله اعضای هیئت علمی، کارکنان، دانشجویان و ذی‌نفعان خارجی،

سازمان‌دهی کنند.

پیشنهاد‌های کاربردی برای دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی

با توجه به این‌که جهاد دانشگاهی یک نهاد تقریباً نیمه‌خصوصی است و مقدار محدودی از بودجه‌اش از اعتبارات دولتی تأمین می‌شود، لذا تقویت بُعد «پاسخگویی به ذی‌نفعان» در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی، که از دانشگاه‌های غیرانتفاعی کشور هستند، از اهمیت قابل‌توجهی برای جذب بودجه برخوردار است.

الف: تشکیل کمیته‌های مشورتی؛ تشکیل کمیته‌های مشورتی، شامل گروه‌های متنوعی از ذی‌نفعان، می‌تواند به دانشگاه‌ها در جمع‌آوری دیدگاه‌های مختلف و تصمیم‌گیری بهتر و در نتیجه جذب بودجه کمک کند.

ب: برگزاری رویدادهای ویژه؛ میزبانی رویدادها می‌تواند روابط را در جامعه تقویت کند، مأموریت دانشگاه را ارتقاء دهد و گروه‌های مختلف ذی‌نفع را درگیر کند.

ج: مشارکت ذی‌نفعان؛ همکاری با ذی‌نفعان، مانند دانشجویان، اساتید، کارکنان و فارغ‌التحصیلان، می‌تواند برای اتخاذ تصمیمات آگاهانه و تسهیل تعهد و حمایت از ذی‌نفعان به دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی کمک کند و با توجه به حضور پارک‌های رشد و فناوری در مجموعه جهاد دانشگاهی و دانشگاه‌های وابسته به آن، توسعه فعالیت‌های اقتصادی دانش‌بنیان فارغ‌التحصیلان این دانشگاه می‌تواند کمک شایان توجهی به جذب بودجه برای دانشگاه داشته باشد.

د: سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بلندمدت با هدف استفاده از این سرمایه‌گذاری برای هزینه‌های دانشگاهی؛ این امر زمانی عملیاتی می‌شود که تعامل با محیط در بعد ارتباطات دفاتر دانشگاه پژوهی اهمیت ویژه‌ای یابد.

ه: ایجاد سیستم‌های مدیریت اطلاعات قوی؛ دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی با قراردادن اطلاعات دقیق و به‌موقع

در حوزه سلامت و درمان ارائه شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله خانم لاله شکورشهبابی، دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزش عالی از دانشگاه علامه طباطبائی، با عنوان «طراحی و اعتباریابی الگوی دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی»، است. از استادان محترم به سبب مشارکت در ارتقاء کیفیت این مقاله قدردانی می‌شود.

در اختیار خیرین و ذی‌نفعان به جذب بودجه و حمایت برای برنامه‌های آموزشی کمک می‌کنند.

تمام این نتایج می‌تواند راهنمای تفکر و اقدام برای ایجاد و توسعه نهاد دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های کشور، به‌ویژه دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی، باشد و با توجه به فعالیت رشته‌های موجود در دانشگاه‌های وابسته به جهاد دانشگاهی در حوزه‌های غیرپزشکی پیشنهاد می‌شود مطالعاتی نیز در خصوص کارویژه‌های دانشگاه پژوهی در حوزه سلامت انجام شود و راهکارهای مناسب برای ایجاد واحد دانشگاه پژوهی

منابع

1. Schwarz S, Teichler U. The institutional basis of higher education research. Dordrecht, Boston und London. 2000.
2. Calderon A, Mathies C. Institutional research in the future: Challenges within higher education and the need for excellence in professional practice. *New Directions for institutional research*. 2013 Mar; 157:77-90.
3. Altbach PG, Reisberg L, Rumbley LE. Trends in global higher education: Tracking an academic revolution. Brill; 2019 Apr 9.
4. Saupe J. The Function of Institutional Research. *ASHE Reader on Planning and Institutional Research*. 1990.
5. Haridasan S, Rani K. Institutional Repository Initiatives in Indian Universities: An Evaluative Study. *Journal of Library and Information Science*. 2012 Dec;37(2):71-87.
6. Volkwein JF. The foundations and evolution of institutional research. *New Directions for Higher Education*. 2008; 141:5-20.
7. Noorshahi N. Comparative experiences of university scholars in Iranian and American universities. Higher Education Institute, Fifty-Second Meeting of Presidents of Higher Education Institutions, Research and Technology; 2004. [Persian].
8. Chirikov I. Research universities as knowledge networks: the role of institutional research. *Studies in Higher Education*. 2013 Apr 1;38(3):456-69.
9. Terenzini PT. On the nature of institutional research and the knowledge and skills it requires. *Research in Higher Education*. 1993 Feb; 34:1-0.
10. Taylor BJ, Webber KL, Jacobs GJ. Institutional research in light of internationalization, growth, and competition. *New directions for institutional research*. 2013 Mar; 157:5-22.
11. Hutcheson PA, Kidder RD. In the National Interest: The College and University in the United States in the Post-World War II Era. *Higher education*. 2011 Jan 1; 26:221-64.
12. Lynch CA, Lynch CA. Institutional Repositories: Essential Infrastructure for Scholarship in the Digital Age. *portal: Libraries and the Academy*. 2003 May 23;3(2):327-36.
13. Saketi P. Institute of Research and Planning in Higher Education. Paper presented at: Meeting of heads of universities and science, research and technology centers; 2005; Tehran, Iran. [Persian]
14. Farastakhah M. University and Higher Education: Global Perspectives and Iranian Issues. Tehran: Ney Publishing; 2011. [Persian]
15. Marjaei H. Study the experiences of university studies at US universities and formulate a model for Iranian universities. *Research Project: Institutional Research and Planning in Higher Education*; 2013. [Persian]
16. Swing RL, Ross LE. A new vision for institutional research. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 2016 Mar 3;48(2):6-13.
17. Gagliardi J, Parnell A, Carpenter-Hubin J. The analytics revolution in higher education. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 2018 Mar 4;50(2):22-9.
18. Torighi J, Arefi M, Yamani Douzi Sorkhabi M, Marjaei H. Comparative study of institutional research: Presenting matrix of institutional research. *Journal of Educational Planning Studies*. 2017 Aug 23;6(11):33-53.
19. Ministry of Health and Medical Education. Transformation and innovation packages of medical science education based on the higher education program in the field of health: Tehran, Iran: 2015. [Persian]
20. National Cultural Monitoring Center of Iran Home page] Internet. [Tehran :National Cultural Monitoring Center]; cited 2023 Nov. [25 Available from :<https://ircud.ir/fa/pages/aboutus.2445/3/>] [Persian]
21. Jones B. Linking research to Policy :The African development bank as knowledge broker. 2011 ;
22. Peterson MW. The role of institutional research: From improvement to redesign. *New Directions for Institutional Research* 1999 .Dec.104:83-103 ;
23. Olsen D. Institutional Research. *New Directions for Higher Education*. 111:103-11 ;2000 .
24. Whitchurch C. Shifting identities and blurring boundaries :The emergence of third space professionals in UK higher education. *Higher education quarterly* 2008 .Oct.377-96:(4)62;
25. Institutional Research] Internet. [Massachusetts:

- MIT Institutional Research] ;cited 2023 Nov.[25 Available from :<https://ir.mit.edu/surveys>
26. Institutional Research and Assessment] Internet.[Boston :Berklee University] ;cited 2023 Nov .[25 Available from :<https://www.berklee.edu/institutional-research-assessment>
27. Philpott K ,Dooley L ,O'Reilly C ,Lupton G. The entrepreneurial university :Examining the underlying academic tensions .Technovation. 2011Apr.161-70:(4)31;1
28. Council for Advancement and Support of Education] Internet .[Washington ,D.C :Council for Advancement and Support of Education; Available from :<https://www.case.org/research/surveys/case-insights-alumni-engagement>
29. Voorhees RA .Institutional research's role in strategic planning .New Directions for Higher Education 2008 .Mar.141:77-85 ;
30. Galgotia D ,Lakshmi N .Implementation of Knowledge Management in Higher Education :A Comparative Study of Private and Government Universities in India and Abroad .Frontiers in Psychology 2022 .Jun.13;16
31. Ngoc-Tan N ,Gregar A .Impacts of knowledge management on innovations in higher education institutions :An empirical evidence from Vietnam. Economics and Sociology.2018 .
32. Asiedu NK ,Abah M ,Dei DG .Understanding knowledge management strategies in institutions of higher learning and the corporate world: A systematic review .Cogent Business& Management 2022 .Dec.2108218:(1)9;31
33. Saeed SA ,Tofiq AM ,Qadir AM ,Faraj SM, Aziz KG .The Role of Knowledge Management in Higher Education Institutions) Colleges and Universities .(Al-Idarah :Jurnal Kependidikan Islam 2022 .Dec.126-33:(2)12;15
34. Krawitz M ,Law J ,Litman S .How higher-education institutions can transform themselves using advanced analytics .McKinsey :Rosemont, IL ,USA 2018 .Aug.
35. Bichsel J .Analytics in higher education :Benefits, barriers ,progress .and recommendations2012 ; Aug.
36. Serban AM .Knowledge Management :The" Fifth Face "of Institutional Research .New Directions for Institutional Research 2002 .Mar.113:105-11 ;
37. Pawłowski K .The' fourth generation university'as a creator of the local and regional development .Higher Education in Europe2009 . Apr.51-64:(1)34;1
38. What is Institutional Research] ?Internet.[Charleston :Office of Institutional Research in Military College of South Carolina] ;cited2023 Nov .[25 Available from :<https://www.citadel.edu/institutional-research/what-is-institutional-research/>
39. Peterka SO ,Salihovic V .What is entrepreneurial university and why we need it .Economy of Eastern Croatia :Yesterday ,Today ,Tomorrow. .98-107:(1)1;2012
40. IUPUI Strategic Planning Home] Internet.[Indiana :Indiana University] ;cited 2023 Nov.[27 Available from :<https://strategicplan.iupui.edu>

Institutional Research Model in Universities Affiliated with Academic Center for Education, Culture and Research

Laleh Shakour Shahabi^{1*}, Ali Khorsandi Taskoh², Saeed Ghiasi³, Abbas Abbaspour⁴, Seyed Hadi Marjaei⁵

Abstract

Background and Objective: Institutional Research model is a structured process of organized research and regular evaluations in a university aimed at supporting strategic and operational knowledge management for policy-making, planning, and decision-making. The objective of this research is to design an institutional Research model in universities affiliated with Academic Center for Education, Culture and Research (ACECR).

Methods and Materials: The present study aims propose Institutional Research model in universities affiliated with Academic Center for Education, Culture and Research and falls under the category of applied research. The required data were collected through examining documents from Examining the documents of Institutional Research offices of prestigious universities in the world, texts, scientific reports, and official job descriptions of universities affiliated with Academic Center for Education, Culture and Research. In terms of data collection methodology, it belongs to the “exploratory qualitative research” group, and the data type is qualitative. The study population consists of university experts and stakeholders who have sufficient knowledge about the subject. The Strauss and Corbin’s coding method (open, axial, and selective coding) was used for data analysis.

Results: Through data analysis and interviews conducted, six main dimensions in the field of institutional research were identified, and 28 components were extracted. A summary of the results was provided.

Conclusion: Higher education is a complex system that faces different cultural backgrounds, diverse fields of study, and resource imbalances in various educational systems. These differences indicate that uniform policies will not be effective for all higher education institutions. Therefore, policies need to be tailored to these differences. Institutional research serves as a mechanism for centralizing and facilitating data collection, analysis, and interpretation to enhance decision-making in Iranian.

Keywords: Institutional Research, Higher education, Universities affiliated with Academic Center for Education, Culture and Research

-
- 1*. Corresponding author. PhD student in Higher Education Management, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran l.shahabi2009@gmail.com
 2. Associate Professor of Educational Management and Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran khorsandi@gmail.com
 3. Associate Professor of Educational Management and Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran ghiasi.saeed@gmail.com
 4. Professor of the Management and Educational Planning Group, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran abbaspour1386@gmail.com
 5. Assistant Professor of Sociology, Department of Comparative Studies in Higher Education, The Institute for Research and Planning in Higher Education (IRPHE), Tehran, Iran hdmarjaie@gmail.com